

KODEKS KARNY

Komentarz

redakcja naukowa Marek Mozgawa

Magdalena Budyn-Kulik
Patrycja Kozłowska-Kalisz
Marek Kulik, Marek Mozgawa

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

WYDANIE **10**

KODEKS KARNY

Komentarz

redakcja naukowa Marek Mozgawa

Magdalena Budyn-Kulik
Patrycja Kozłowska-Kalisz
Marek Kulik, Marek Mozgawa

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 września 2021 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części komentarza napisali:

Magdalena Budyn-Kulik: art. 7–10, 31, 41a, 53–56, 57a–59, 61–65, 69–76,
115 par. 1, 2, 10, 11, 16; rozdział XVI (wprowadzenie); art. 117–139, 148–162,
rozdział XXI (wprowadzenie), art. 173–180a, rozdział XXVIII (wprowadzenie);
art. 218–221, 248–251

Magdalena Budyn-Kulik, Patrycja Kozłowska-Kalisz: art. 40

Patrycja Kozłowska-Kalisz: art. 1–6, 27–30, 39, 41b, 43a–43c, 46–48, 66–68, 85–91a,
115 par. 17, 18, 20, 22, 22a; art. 140–147, 194–196, 265–269c, 317–363

Marek Kulik: art. 12, 18–24, 26, 41, 41c–43, 44–45a, 57, 60, 60a, 77–84, 109–114a,
115 par. 4–9a, 14–15, 23, 24; art. 163–172, 181–188, 222–231a, rozdział XXXV
(wprowadzenie); art. 278–316; przepisy wprowadzające Kodeks karny: art. 8, 9, 11–14

Marek Mozgawa: art. 11, 13–17, 25, 32–38, 93a–108, 115 par. 3, 12, 13, 19, 21;
art. 116, 189–193, 197–217a, 231b–247a, 252–264a, 270–277d

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-466-5
10. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Słowo wstępne	19
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)	21
Część ogólna	
Rozdział I. Zasady odpowiedzialności karnej	25
Rozdział II. Formy popełnienia przestępstwa	70
Rozdział III. Wyłączenie odpowiedzialności karnej	100
Rozdział IV. Kary	136
Rozdział V. Środki karne	161
Rozdział Va. Przepadek i środki kompensacyjne	203
Rozdział VI. Zasady wymiaru kary i środków karnych	233
Rozdział VII. Powrót do przestępstwa	265
Rozdział VIII. Środki związane z poddaniem sprawcy próbie	274
Rozdział IX. Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych	321
Rozdział X. Środki zabezpieczające	345
Rozdział XI. Przedawnienie	369
Rozdział XII. Zatarcie skazania	382
Rozdział XIII. Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą	389
Rozdział XIV. Objaśnienie wyrażeń ustawowych	399
Rozdział XV. Stosunek do ustaw szczególnych	456

Część szczególna

Rozdział XVI. Przepęstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przepęstwa wojenne	461
Rozdział XVII. Przepęstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej	485
Rozdział XVIII. Przepęstwa przeciwko obronności	500
Rozdział XIX. Przepęstwa przeciwko życiu i zdrowiu	515
Rozdział XX. Przepęstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	557
Rozdział XXI. Przepęstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	581
Rozdział XXII. Przepęstwa przeciwko środowisku	609
Rozdział XXIII. Przepęstwa przeciwko wolności	624
Rozdział XXIV. Przepęstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania	673
Rozdział XXV. Przepęstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności	679
Rozdział XXVI. Przepęstwa przeciwko rodzinie i opiece	723
Rozdział XXVII. Przepęstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej	753
Rozdział XXVIII. Przepęstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową	771
Rozdział XXIX. Przepęstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	787
Rozdział XXX. Przepęstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	822
Rozdział XXXI. Przepęstwa przeciwko wyborom i referendum	865
Rozdział XXXII. Przepęstwa przeciwko porządkowi publicznemu	872
Rozdział XXXIII. Przepęstwa przeciwko ochronie informacji	918
Rozdział XXXIV. Przepęstwa przeciwko wiarygodności dokumentów	942
Rozdział XXXV. Przepęstwa przeciwko mieniu	974
Rozdział XXXVI. Przepęstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym	1023
Rozdział XXXVII. Przepęstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi	1062

Część wojskowa

Rozdział XXXVIII. Przepisy ogólne dotyczące żołnierzy	1077
Rozdział XXXIX. Przepisy przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej	1099
Rozdział XL. Przepisy przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej	1110
Rozdział XLI. Przepisy przeciwko zasadom postępowania z podwładnymi	1119
Rozdział XLII. Przepisy przeciwko zasadom obchodzenia się z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym	1124
Rozdział XLIII. Przepisy przeciwko zasadom pełnienia służby	1128
Rozdział XLIV. Przepisy przeciwko mieniu wojskowemu	1132
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 554 ze zm.)	1139
Rozdział I. Przepisy ogólne	1139
Rozdział II. Przepisy karne	1153
Rozdział III. Zmiany w przepisach obowiązujących	1155
Rozdział IV. Przepisy przejściowe i końcowe	1155
Skorowidz przedmiotowo-artykułowy	1159

Słowo wstępne

Komentarz powstał jako dzieło pracowników Katedry Prawa Karnego i Kryminologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie: dr hab. Magdaleny Budyn-Kulik, prof. UMCS, dr Patrycji Kozłowskiej-Kalisz, dr. hab. Marka Kulika, prof. UMCS i prof. zw. dr. hab. Marka Mozgawy.

Zgodnie z przyjętym założeniem w komentarzu przedstawiono w sposób zwięzły, jednakże w miarę szczegółowy, analizę przepisów Kodeksu karnego. Uwzględniono w nim poglądy doktryny prawa karnego w zakresie koniecznym do dokonania analizy. Autorzy nie stawiali sobie za zadanie rozstrzygnięcia sporów teoretycznych (które jedynie sygnalizowano), starali się zaś wyjaśnić przepisy w sposób przystępny, tak aby ułatwić ich rozumienie i stosowanie. Uwzględniono również orzecznictwo (zarówno Sądu Najwyższego, jak i sądów apelacyjnych), akcentując najnowsze orzeczenia (a spośród wydanych na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r. – wskazując te, których tezy zachowują aktualność).

Na początku każdego rozdziału załączono wykazy wybranej literatury przedmiotu. Zamierzeniem autorów nie było przedstawienie kompleksowej bibliografii, ale jedynie wskazanie tych publikacji, które zostały powołane w komentarzu, oraz innych – zdaniem autorów – najistotniejszych. Oczywiście, jak każdy wybór i ten ma charakter subiektywny.

Komentarz jest pracą czworga autorów, z których każdy prezentuje swoje poglądy na wykładnię komentowanych przepisów, zachowując jednak zgodność z pozostałymi w zasadniczych kwestiach. Nie unikamy oceny poglądów innych autorów, powinno to bowiem pozwolić Czytelnikowi na wyrobienie sobie własnego zdania co do zasadności zajmowanego stanowiska.

Komentarz jest adresowany do szerokiego kręgu odbiorców: zarówno teoretyków, jak i praktyków. Pragnęlibyśmy, aby okazał się pomocny w zdobywaniu wiedzy z zakresu prawa karnego przez studentów i aplikantów, a także przydał się praktykom w ich codziennej pracy.

Autorzy żywią nadzieję, że niniejszy komentarz ułatwi zrozumienie przepisów Kodeksu karnego i zyska pozytywne oceny Czytelników.

Autorzy

Ustawa

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks karny

(tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1444;
zm.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1517; z 2021 r. poz. 1023)

Część ogólna

Rozdział I

Zasady odpowiedzialności karnej

Literatura: Andrejew I., *O pojęciu winy w polskim prawie karnym*, PiP 1982/7; Andrejew I., *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1989; Andrejew I., *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978; Barczak A., *Wykroczenie jako składnik przestępstwa (przestępstwa ciągłego)*, CzPKiNP 1999/1; Barczak-Oplustil A., *Obowiązywanie zasady nullum crimen sine lege. Wybrane problemy*, CzPKiNP 2013/3; Barczak-Oplustil A., *Sporne zagadnienia istoty winy w prawie karnym. Zarys problemu*, CzPKiNP 2005/2; Bielski M., *Obiektywne przypisanie skutku przestępnego w przypadku kolizji odpowiedzialności za skutek*, PiP 2005/10; Błachnio A., *Miejsce popełnienia czynu zabronionego przez podżegacza i pomocnika. Zarys problematyki*, „Palestra” 2006/7–8; Bojarski T., *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2002; Bojarski T., *Przestępstwo ciągłe*, PiP 1995/3; Buchała K., *Kumulatywna kwalifikacja przestępstw komunikacyjnych*, NP 1972/11; Budyn-Kulik M., *Nieumysłność jako brak zamiaru popełnienia czynu zabronionego a pozytywnie ujęte przesłanki subiektywnego przypisania z perspektywy prawnokarnej i kryminologicznej [w:] Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2016; Budyn-Kulik M., *Umysłność w prawie karnym i psychologia. Teoria i praktyka sądowa*, Warszawa 2015; Budyn-Kulik M., Kulik M., *Wybrane aspekty funkcjonowania konstytucyjnej zasady ochrony zaufania na gruncie prawa karnego w perspektywie internalizacji norm prawnych jako warunku jej efektywności*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2016/25; Ćwiąkalski Z., *Ujawnienie przestępstwa na podstawie art. 299 § 6 k.k. a przyjęcie konstrukcji tzw. czynu ciągłego [w:] Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa–Kraków 2007; Daszkiewicz K., *Przestępstwa z afektu w polskim prawie karnym*, Warszawa 1982; Daszkiewicz K., *Przestępstwo z premedytacją*, Warszawa 1968; Dąbrowska-Kardas M., Kardas P., *Czyn ciągły i ciąg przestępstw w Kodeksie karnym z 1997 r. [w:] Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny. Krótkie komentarze*, z. 20, Warszawa 1998; Demenko A., *Miejsce popełnienia czynu jako podstawa jurysdykcji krajowej*, „Ius Novum” 2021/1, Derlatka M., *Spoleczna szkodliwość czynu a definicja przestępstwa*, Prok. i Pr. 2006/6; Dębski R., *Jeszcze o gwarancyjnej funkcji nakazu ustawowej określoności czynu zabronionego [w:] Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego*, red. Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek, Warszawa 2014; Dębski R., *Kilka uwag o kryminalizacji i o ustawowej określoności czynów zabronionych [w:] Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego*, red. A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska,

Warszawa 2013; Dębski R., *Pozaustawowe znamiona przestępstwa. O ustawowym charakterze norm prawa karnego i znamionach typu czynu zabronionego nieokreślonych w ustawie*, Łódź 1995; Dukiet-Nagórska T., *Tak zwane przestępstwa zbiorowe w polskim prawie karnym*, Katowice 1987; Ferenc A., *Kumulatywna kwalifikacja prawna czynu w Kodeksie karnym*, NP 1971/4; Filar M., *Podstawy odpowiedzialności karnej w nowym Kodeksie karnym*, „Palestra” 1997/11–12; Frankowski S., *Przestępstwa kierunkowe w teorii i praktyce*, Warszawa 1970; Gałązka M., *Glosa do postanowienia SN z 27.09.2011 r., III KK 89/11, Prok. i Pr. 2013/1*; Gałęski M., *Dorozumianie warunków bezprawności czynu w prawie karnym*, Warszawa 2021; Gardocki L., *Ostatnie nowelizacje Kodeksu karnego w świetle zasady określoności przestępstwa* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012; Gardocki L., *Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym*, *Annales UMCS* 2013, sectio G (Ius), t. LX; Gardocki L., *Zagadnienia internacjonalizacji odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą*, Warszawa 1979; Gardocki L., *Zarys prawa karnego międzynarodowego*, Warszawa 1985; Gardocki L., *Zasady obowiązywania ustawy. O reformie prawa karnego*, „Palestra” 1996/3–4; Giezek J., *O powadze rzeczy osądzonej w ramach konstrukcji czynu ciągłego. Uwagi na marginesie uchwały Sądu Najwyższego z 15.06.2007 r.*, *CzPKiNP* 2008/1; Giezek J., *Przyczynowość oraz przypisanie skutku w prawie karnym*, Wrocław 1994; Giezek J., *Strona podmiotowa czynu zabronionego a model i kryteria subiektywnego przypisania* [w:] *Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2016; Giezek J., *Świadomość sprawcy czynu zabronionego*, Warszawa 2013; Giezek J., *Zbieg przepisów a konstrukcja przestępstwa ciągłego* [w:] *Zbieg przepisów i zbieg przestępstw w polskim prawie karnym. Materiały II Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2006; Giezek J., Kardas P., *O kryteriach obiektywnego oraz subiektywnego przypisania z punktu widzenia podstaw odpowiedzialności karnej – uwagi wprowadzające* [w:] *Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2016; Górecki P., *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich – po nowelizacji*, Prok. i Pr. 2001/5; Górowski W., *Nieumyślność jako brak zamiaru popełnienia czynu zabronionego a pozytywnie ujęte przesłanki subiektywnego przypisania – głos w dyskusji* [w:] *Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2016; Grajewski J., *Zbieg przepisów ustawy a ściganie na wniosek*, NP 1983/2; Gromek K., *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Warszawa 2001; Grudziński W., *Z problematyki złego zamiaru ogólnego przy przestępstwach uszkodzenia ciała*, „Palestra” 1963/10; Grześkowiak A., *Zasada nullum crimen sine lege scripta na tle funkcji gwarancyjnej prawa karnego w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego* [w:] *Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego*, red. Z. Jędrzejewski, M. Królikowski, Z. Wiernikowski, S. Żółtek, Warszawa 2014; Hofmański P., *Konwencja Europejska a prawo karne*, Toruń 1995; Hofmański P., *Zasada humanitaryzmu w prawie karnym* [w:] *Profesor Marian Cieślak. Osoba, dzieło, kontynuacje*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013; Hryniewicz E., *Skutek w prawie karnym*, Prok. i Pr. 2013/7–8; Jakubski P., *Materiałny element przestępstwa i jego znaczenie dla wyłączenia przestępności konkretnego czynu zabronionego*, Prok. i Pr. 2000/12; Jędrzejewski Z., *Bezprawność jako element przestępności czynu. Studium na temat struktury przestępstwa*, Warszawa 2009; Kaczmarek T., *Psychologiczne i ustawowe kryteria odróżniania nieletnich od dorosłych w polskim prawie karnym*, NP 1990/1–3; Kaczmarek T., *Sporne problemy umyślności* [w:] *Umyślność i jej formy. Pokłosie VII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2011; Kaczmarek T., Giezek J., *O subiektywnym przypisaniu nieświa-*

domego przestępstwa nieumyślnego [w:] *Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim oraz niemieckim prawie karnym. Materiały Polsko-Niemieckiego Sympozjum Prawa Karnego, Karpacz, maj 1990*, red. T. Kaczmarek, Wrocław 1990; Kaftal A., *Przestępstwo ciągłe w polskim prawie karnym*, Warszawa 1985; Kania A.M., *Zasada humanitaryzmu w kontekście unormowań prawokarnych*, NPKP 2010/XXVI/2; Kardas P., *Okoliczności wyłaczające przestępczość lub karalność zachowania a konstrukcja czynu ciągłego*, Prok. i Pr. 2008/1; Kardas P., *Przestępstwo ciągłe w prawie karnym materialnym. Analiza konstrukcji modelowych na tle pojęcia czynu, zbiegu przepisów i zbiegu przestępstw*, Kraków 1999; Kardas P., *Przestępstwo ciągłe w projekcie Kodeksu karnego*, WPP 1996/1; Kardas P., *Res iudicata a konstrukcja czynu ciągłego*, CzPKiNP 2007/2; Kardas P., *Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym*, Warszawa 2011; Kardas P., Majewski J., *Kilka uwag o kwestii tzw. rzeczywistego zbiegu przepisów ustawy w prawie karnym i sposobach jej rozstrzygnięcia* [w:] *Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci profesora Kazimierza Buchały*, red. Z. Cwiakalski, M. Szweczyk, S. Waltoś, A. Zoll, Kraków 1994; Kliš M., *Źródła obowiązku gwaranta w polskim prawie karnym*, CzPKiNP 1999/2; Knypl Z., *Ekstradycja jako instytucja prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 1975; Konieczniak P., *Czyn jako podstawa odpowiedzialności karnej*, Kraków 2002; Kostarczyk-Gryszka J., *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy określający przestępstwo umyślne oraz przestępstwo nieumyślne*, PiP 1973/4; Kubala W., *Z rozważań nad pojęciem „właściwości i warunków osobistych” w ujęciu Kodeksu karnego z 1969 r.*, „Palestra” 1977/10; Kubicki L., *Przestępstwo popełnione przez zaniechanie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1975; Kulik M., *Czy nieletni może odpowiadać karnie za niewykonawcze postaci współdziałania przestępczego oraz formy stadialne poprzedzające dokonanie*, St. Praw. 2016/4; Kulik M., *Glosa do uchwały SN z 29.10.2002 r.*, I KZP 30/02, WPP 2003/3; Kulik M., *Glosa do wyroku SN z 14.01.2010 r.*, V KK 235/09, OSNKW 2010/6; Kulik M., *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2014; Kunicka-Michalska B., *Zasada „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege” w projekcie Kodeksu karnego w świetle norm międzynarodowych* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci profesora Mariana Cieślaka*, red. S. Waltoś, Kraków 1993; Lachowski J., *Nieumyślność a brak zamiaru w prawie karnym – uwagi de lege ferenda* [w:] *Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2016; Lachowski J., *Przejawy obiektywizacji odpowiedzialności karnej w k.k. z 1997 r.*, St. Praw. 2006/1; Majchrzyk Z., *Nieletni, młodociani i dorośli sprawcy zabójstw. Analiza procesów motywacyjnych i dyspozycji osobowościowych*, Warszawa 2001; Majewski J., *Materialny element przestępstwa w projekcie Kodeksu karnego*, PS 1996/6; Majewski J., *O pozaustawowym domniemaniu umyślności i jego szkodliwość* [w:] *Umyślność i jej formy. Pokłosie VII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2011; Majewski J., *Prawonokarne przypisywanie skutku przy zaniechaniu*. Zagadnienia węzłowe, Kraków 1997; Majewski J., *Ten sam czyn jako jedna z przesłanek kumulatywnej kwalifikacji* [w:] *Zbieg przepisów i zbieg przestępstw w polskim prawie karnym. Materiały II Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2006; Majewski J., *Zmiana ustawy karnej w czasie popełnienia czynu zabronionego*, „Palestra” 2003/9–10; Maraszek M., *Dolna granica wieku odpowiedzialności karnej w prawie polskim*, Warszawa 2012; Marek A., *O fikcji jednoczynowości przestępstwa ciągłego i jej konsekwencjach raz jeszcze*, Prok. i Pr. 2010/1–2; Marek A., Lachowski J., *Niektóre problemy wynikające z „jednoczynowości” przestępstwa ciągłego*, Prok. i Pr. 2004/11–12; Marek A., Lachowski J., *Struktura nieumyślności w Kodeksie karnym z 1997 r.* [w:] *Nieumyślność. Pokłosie VIII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2012; Mąciór W., *Czyn ludzki i jego znaczenie w prawie*

karnym. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1990; Mąciór W., *Zasady odpowiedzialności karnej w projekcie Kodeksu karnego*, PiP 1996/6; Mąciór W., *Zbieg przepisów ustawy jako problem logiczny i prawny. Artykuł napisany dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej Profesora Władysława Woltera*, PiP 1975/1; Michalska-Warias A., *Niektóre problemy przestępstwa ciągłego i tzw. ciągu przestępstwo w rozumieniu art. 12 k.k. i art. 91 k.k.*, Annales UMCS 2000, sectio G (Ius), t. XLVII; Mozgawa M., *Uwagi na temat relacji przepisów art. 168 i 165 k.k.*, Prok. i Pr. 1997/11; Nawrocki M., *Błąd jako znamię czynu zabronionego w polskim prawie karnym*, Szczecin 2019; Nawrocki M., *Miejsce popełnienia czynu zabronionego*, Warszawa 2016; Nawrocki M., *O sposobie ustalania dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej*, PiP 2019/9; Nawrocki M., *Ustalanie zamiaru popełnienia przestępstwo umyślnych*, PwDz. 2020/43; Nita B., Świątłowski A., *O retroaktywności prawa karnego. Uwagi polemiczne na tle artykułu W. Wróbla*, PS 1994/3; Nita B., Świątłowski A., *Zakaz łącznego stosowania przepisów ustawy nowej oraz ustawy dawnej na tle art. 4 § 1 k.k.*, Prok. i Pr. 2001/3; Papierkowski Z., *Zasady prawa karnego*, Lublin 1948; Pietrzykowski T., *Temporalny zakres obowiązywania prawa*, PiP 2003/4; J. Piórkowska-Flieger, *Skutek czynu zabronionego w polskim prawie karnym*, Lublin 2019; Plebanek E., *Materialne określenie przestępstwa*, Warszawa 2009; Pogorzelski O., *Przelamanie językowej granicy wykładni zasady nullum crimen sine lege [w:] Nullum crimen sine lege*, red. I. Sepioło, Warszawa 2013; Pohl Ł., *Artykuł 2 Kodeksu karnego w roli wyznacznika podmiotu przestępstwa skutkowego popełnionego przez zaniechanie*, RPEiS 2008/3; Pohl Ł., *Zawartość normatywna przepisu art. 18 § 1 k.k. Artykuł polemiczny*, Prok. i Pr. 2006/2; Rajzman H., *Dwa czy jedno przestępstwo*, PiP 1956/7; Ratajczak A., *Materialnoprawne problemy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, PiP 1983/2; Rodzyńkiewicz M., *Określenie umyślności i nieumyślności w projekcie Kodeksu karnego*, PS 1995/5; Rodzyńkiewicz M., *Pojęcie zaniechania a odpowiedzialność za przestępstwo popełnione przez zaniechanie w projekcie Kodeksu karnego*, PPK 1994/11; Rodzyńkiewicz M., *Treść pojęcia czynu w prawie karnym jako efekt procedury modelowania [w:] Problemy odpowiedzialności karnej. Księga ku czci profesora Kazimierza Buchały*, red. Z. Cwiągalski, M. Szewczyk, S. Waltoś, A. Zoll, Kraków 1994; Rogalski M., *Res iudicata a przestępstwo ciągłe*, St. Praw. 2001/2; Rogalski M., *Tożsamość czynu w procesie karnym*, PiP 2005/6; Roxin C., *Problematyka obiektywnego przypisania [w:] Teoretyczne problemy odpowiedzialności karnej w polskim oraz niemieckim prawie karnym. Materiały polsko-niemieckiego sympozjum prawa karnego. Karpacz, maj 1990*, red. T. Kaczmarek, Wrocław 1990; Rusinek M., *W sprawie uniewinnienia od zarzutu czynu ciągłego – w związku z artykułem P. Kardasa „Res iudicata a konstrukcja czynu ciągłego”*, CzPKiNP 2007/2; Sadowski A., *Przestępstwo ciągłe*, Lublin 1949; Sieracki W., *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy (art. 10 § 2) w świetle orzecznictwa SN*, WPP 1975/4; Sitarz O., *Zmiana ustawy karnej w kontekście wyboru zasady intertemporalnej (art. 1 § 1 k.k. a art. 4 § 1 k.k.)*, PS 2015/3; Smarzewski M., *O wprowadzeniu humanizmu do Kodeksu karnego*, Prok. i Pr. 2011/1; Spotowski A., *Kilka uwag o obowiązku gwaranta w prawie karnym*, PiP 1987/11; Spotowski A., *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy i przestępstwo*, Warszawa 1976; Spotowski A., *Reguły wyłączające wielość ocen a zbieg przepisów ustawy określających przestępstwo nieumyślne i umyślne*, PiP 1973/6; Spotowski A., *Zasada lex retro non agit. Geneza, uzasadnienie, zasięg*, „Palestra” 1985/9; Stefański A., *Ustawa względniejsza dla sprawcy*, Prok. i Pr. 1995/9; Świątłowski A., Nita B., *Zakaz łącznego stosowania przepisów ustawy nowej oraz ustawy dawnej na tle art. 4 § 1 k.k.*, Prok. i Pr. 2001/3; Tarnawski M., *Zagadnienia jedności i wielości przestępstwo*, Poznań 1977; Tokarczyk D., *Obowiązek gwaranta w prawie karnym*, RPEiS 2014/4; Warylewski J., *Pornografia w Internecie – wybrane zagadnienia karnoprawne*, Prok. i Pr. 2002/4; Warylewski J.,

Spoleczna szkodliwość czynu w nowym Kodeksie karnym – próba określenia, PS 1998/7–8; Wąsek A., *Glosa do uchwały SN z 11.08.2000 r.*, I KZP 17/00, OSP 2001/1; Wąsek A., *Odpowiedzialność karna za nieprzeszkodzenie przestępstwu*, Warszawa 1973; Wolter W., *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy*, Warszawa 1960; Wolter W., *Nauka o przestępstwie. Analiza prawnicza na podstawie części ogólnej Kodeksu karnego z 1969 r.*, Warszawa 1973; Wolter W., *O czynnie jako działaniu lub zaniechaniu przestępnym*, PiP 1956/5–6; Wolter W., *O tzw. przyczynowości zaniechania*, PiP 1954/10–11; Wolter W., *Reguły wyłączenia wielości ocen w prawie karnym*, Warszawa 1961; Wróbel W., *Z zagadnień retroaktywności prawa karnego*, PS 1993/4; Wróbel W., *Zagadnienia intertemporalne i przepisy przejściowe [w:] Nowelizacja prawa karnego. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015; Wróbel W., *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003; Zachuta A., *Przestępstwo ciągle – czyn ciągły i ciąg przestępstwa*, PS 2003/3; Zakrzewski P., *Stopniowanie winy w prawie karnym*, Warszawa 2016; *Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym. Materiały II Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2006; Zębik A., *Czyn a przestępstwo ciągle*, Łódź 1971; A. Zoll, *Czy nieletniość jest okolicznością wyłączającą winę? [w:] W kręgu prawa nieletnich. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Marianny Korcyl-Wolskiej*, red. P. Hofmański, S. Waltoś, Warszawa 2009; Zoll A., *Glosa do postanowienia SN z 9.03.2006 r.*, V KK 271/05, OSP 2007/1; Zoll A., *Materialne określenie przestępstwa*, Prok. i Pr. 1997/2; Żółtek S., *Znaczenie normatywne ustawowych znamion typu czynu zabronionego*, Warszawa 2017.

Art. 1. [Warunki odpowiedzialności za przestępstwo]

§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

1. Przepis określa podstawowe zasady odpowiedzialności karnej, z których można wywieść ogólną definicję przestępstwa jako czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, bezprawnego, zawinonego, społecznie szkodliwego w stopniu wyższym niż znikomy (por. szerzej na temat definicji pojęcia przestępstwa Zawłocki [w:] *System*, t. 3, s. 101 i n.). „Dla uznania zachowania za przestępstwo konieczne jest ustalenie, że jest to czyn bezprawny, to jest sprzeczny z porządkiem prawnym, czyn karalny, to jest realizujący znamiona opisane w przepisie części szczególnej kodeksu karnego lub innej ustawy, karygod-

ny, to jest społecznie szkodliwy w stopniu wyższym i wreszcie czyn zawiniony, to jest pozwalający postawić sprawcy zarzut, że choć mógł postąpić inaczej, postąpił niezgodnie z prawem (art. 1 k.k. i art. 42 ust. 1 Konstytucji). Dla bytu przestępstwa niezbędna jest jego materialna cecha (art. 1 § 2 k.k. w zw. z art. 115 § 2 k.k.). Przepęstem jest czyn nie tylko formalnie wyczerpujący znamiona określone w ustawie karnej, ale i godzący w substancjalne dobra społeczne, uznawane przez społeczeństwo i pozostające pod ochroną nie tylko prawa karnego, ale i innych systemów normatywnych. Czyn ten musi wykazywać obiektywną aspołeczność jako skie-

W komentarzu przedstawiono praktyczne rozwiązania problemów pojawiających się na tle stosowania regulacji Kodeksu karnego. W kwestiach budzących wątpliwości interpretacyjne autorzy proponują konkretne odpowiedzi wsparte zarówno własną argumentacją, jak i innych uznanych przedstawicieli doktryny prawa karnego, a także poglądami wyrażanymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych.

W najnowszym wydaniu zostały omówione m.in. zmiany dokonane nowelizacjami Kodeksu, w tym wynikające z:

- ustawy z 14.05.2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. poz. 875),
- ustawy z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1072 ze zm.).

Komentarz uzupełniono o najnowsze judykaty oraz aktualne piśmiennictwo z zakresu prawa karnego i dziedzin pokrewnych.

Publikacja jest dziełem pracowników Katedry Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie: dr hab. Magdaleny Budyn-Kulik, prof. UMCS, dr Patrycji Kozłowskiej-Kalisz, dr hab. Marka Kulika, prof. UMCS, oraz prof. dr hab. Marka Mozgawy.

Książka jest przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców – zarówno praktyków, jak i przedstawicieli doktryny prawa karnego. Będzie też pomocna studentom oraz aplikantom w zdobywaniu wiedzy z zakresu prawa karnego.

9 788382 464665 W10P01

Książka dostępna także
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8246-466-5

9 788382 464665

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMÓWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 199 ZŁ (W TYM 5% VAT)